

REGERINGEN

Socialdepartementet

Regeringsbeslut

III:2

2010-04-08

S2010/2999/FH
(delvis)

Statens folkhälsoinstitut
831 40 Östersund

Uppdrag att utveckla öppna jämförelser inom folkhälsoområdet

Regeringens beslut

Statens folkhälsoinstitut (FHI) ges i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen genomföra en förstudie av hur öppna jämförelser inom folkhälsoområdet kan utvecklas på kort och lång sikt. Förstudien ska för det första belysa hur i huvudsak befintliga datakällor och rapporteringar kan användas för att genomföra öppna jämförelser på kort sikt, för det andra peka på vilka behov som finns när det gäller att vidareutveckla befintliga och utveckla nya datakällor som kan användas för öppna jämförelser på längre sikt, och för det tredje föreslå inom vilka områden och med vilken ambitionsnivå en första omgång av öppna jämförelser enligt förslagen i uppdragets första del bör genomföras. Uppdraget ska genomföras i samråd med Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Regeringen beslutar att till FHI anslå 1 000 000 kronor för arbetet med uppdraget. Medlen ska efter rekvisition utbetalas av Kammarkollegiet från det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 2:6 Folkhälsopolitiska åtgärder, anslagspost 4. Medel som inte har utnyttjats ska redovisas och återbetalas till Kammarkollegiet i samband med slutredovisningen. FHI ansvarar för att medel vid behov överförs till Socialstyrelsen för att täcka kostnader för samverkan i uppdraget.

FHI ska redovisa förstudien till Regeringskansliet (Socialdepartementet) den 31 mars 2011. FHI ska ha löpande avstämningar med Regeringskansliet (Socialdepartementet) under arbetets gång.

Ärendet

Regeringen beslutade den 25 juni 2009 om en strategi för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Motsvarande behov finns även när det gäller insatser för att förbättra folkhälsan. I mars 2008 presenterade regeringen propositionen

En förnyad folkhälsopolitik (prop. 2007/08:110). I denna framhålls att ett sätt att effektivisera folkhälsoarbetet är att samla kunskaperna om effekterna av olika insatser och göra dem tillgängliga för andra som ska påbörja en interventionsinsats. FHI arbetar kontinuerligt med att vidareutveckla folkhälsostatistiken för att möjliggöra öppna jämförelser och öka transparensen.

Från regeringens sida finns det flera anledningar till att vidareutveckla de öppna jämförelserna på folkhälsoområdet. För det första behövs förbättrad kunskap om vilka folkhälsorelaterade verksamheter som pågår i landsting, kommuner och civilsamhälle. För det andra behövs förbättrad kunskap om effekterna av de stimulansmedel regeringen betalar ut. För det tredje behövs förbättrad kunskap om hur kommunernas verksamhet förhåller sig till lagstadgade krav.

Närmare om uppdragets genomförande

Vid arbetet med de långsiktiga utvecklingsbehoven ska FHI beakta tidigare arbeten på området samt annat pågående utvecklingsarbete som är relevant för uppdragets genomförande. I samband med att FHI framställde 2005 års folkhälsopolitiska rapport gjordes en omfattande analys av relevanta indikatorer för folkhälsoarbetet och ett stort antal indikatorer togs fram. Syftet var att hitta indikatorer som har dokumenterad betydelse för folkhälsan, var politiskt relevanta och gick att mäta. Dessa indikatorer var inriktade på bestämningsfaktorer och kan kompletteras med indikatorer för hälsoutfall. FHI ska beakta arbetet i den nationella samverkansgruppen för folkhälsorapportering så att den framtida folkhälsorapporteringen samordnas med utvecklingen av öppna jämförelser. FHI ska beakta den kartläggning och analys som kommer att ske inom Regeringskansliet under 2010 för att förbereda kommande behov av uppföljning och utvärdering av statliga satsningar på ANDT-området. FHI ska också beakta Socialstyrelsens arbete med att utveckla nationella riktlinjer och därtill hörande indikatorer för vissa levnadsvanor.

FHI ska vid uppdragets genomförande beakta relevanta delar av andra regeringsuppdrag som FHI har och som har beröring med detta uppdrag. FHI har i uppdrag att vidareutveckla den prototyp till metodbank för hälsofrämjande insatser som institutet inom ramen för ett pilotprojekt har utvecklat i samverkan med Västra Götalandsregionen (S2009/9447/FH). FHI har i uppdrag att, inom ramen för Nationell strategi för ett utvecklat föräldrastöd – en vinst för alla, utveckla och ansvara för ett webbaserat system som erbjuder kommuner en möjlighet att göra öppna jämförelser avseende föräldrastöd (S2009/2669/FH). FHI har också i uppdrag att kartlägga det förebyggande arbetet i kommunerna som särskilt riktas till barn och ungdomar i särskilda risksituationer samt att ta fram och följa upp indikatorer. De indikatorer som ska tas fram ska syfta till att skapa förutsättningar för jämförelser och lärande kommuner emellan (2009/2925/FH).

Öppna jämförelser har genomförts inom hälso- och sjukvården sedan 2006 och Socialstyrelsen har i uppdrag att intensifiera utvecklingen av öppna jämförelser inom Socialtjänstområdet (S2009/5079/ST). SKL, FHI och Socialstyrelsen presenterade dessutom för första gången öppna jämförelser för folkhälsa i oktober 2009. Detta arbete utgör ett viktigt underlag för det vidare utvecklingsarbetet inom ramen för detta uppdrag.

Sambandet mellan insatser och verksamheter å ena sidan och resultat i form av hälsans utveckling å den andra är emellertid inte lika självklart inom folkhälsoområdet som inom hälso- och sjukvården. De medicinska resultaten av genomförda behandlingar kan på ett helt annat sätt kopplas till den verksamhet som bedrivs. Folkhälsans utveckling är däremot beroende av ett stort antal bestämningsfaktorer, varav många på strukturell samhällslig nivå, vilket innebär att det inte med självklarhet går att dra slutsatser om hur effektiva en viss typ av insatser eller verksamheter är utifrån hur hälsan utvecklas.

Det otydligare sambandet mellan insatser och verksamheter å ena sidan och resultat i form av hälsans utveckling å den andra sidan kan leda till att de öppna jämförelser som utvecklas inom folkhälsoområdet i större utsträckning måste fokusera på att följa upp i vilken utsträckning evidensbaserade verksamheter bedrivs av olika aktörer och hur många som får ta del av insatserna. Uppföljningen av omfattningen på sådan verksamhet får alltså ersätta en mer direkt mätning av effekterna av dessa verksamheter.

Det är angeläget att de som arbetar med folkhälsofrågor i kommuner och landsting känner att de har rådighet över de indikatorer som används som mått i öppna jämförelser. Det måste finnas en rimlig möjlighet att genom de insatser som genomförs påverka utfallet av de indikatorer som används för öppna jämförelser, annars tappar de sin funktion som stimulans till effektivitet och förbättring.

Ett näraliggande problem är att indikatorerna måste vara jämförbara mellan olika kommuner och landsting. Även här påverkar många socioekonomiska och andra samhälleliga förutsättningar i stort meningsfullheten i sådana jämförelser. Det här är ett problem som redan är identifierat i arbetet med de öppna jämförelserna för hälso- och sjukvården, och det diskuteras på vilket sätt man ska kunna kompensera för att olika landsting och kommuner har olika förutsättningar.

Vid arbetet med att belysa utvecklingsbehoven, så är det angeläget att förslagen innehåller överväganden om hur datafångsten ska operationaliseras. I den delen av uppdraget är samråd med SKL särskilt angeläget.

Förslagen till vidare utveckling ska också innehålla bedömningar av hur datatillgången kan säkerställas över tid. Enkäter som genomförs vid enstaka tillfällen kan ge värdefull information om förhållanden vid en viss tidpunkt, men de kan inte utgöra underlag för upprepade öppna jämförelser.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Patrik Nylander

Likalydande till

Socialstyrelsen

Kopia till

Finansdepartementet – Budgetavdelningen
Regeringskansliets förvaltningsavdelning – Ekonomienheten
Regeringskansliets internrevision
Socialutskottet
Kammarkollegiet
Riksrevisionen
Sveriges kommuner och landsting